

Kmetski prijatelj.

Der Bauernfreund.

Izhaja vsako drugo in četrto nedeljo v mescu, in košta s poštnino vred za celo leto 1 gld. 50 krajcarjev, za pol leta 80 krajcarjev.

Denar za naročilo kmetskega prijatelja prosimo pošiljati v gosposke ulice številka (Herrengasse Nr. 6.)

Rokopisi se nazaj ne pošiljajo, nefrankov...a pisma se ne sprejemajo.

Za ostanila se plaša za navadno versto 8 kr.

Bog ohrani, Bog oberaruj nam cesarja, Avstrijo!

Dan 27. decembra je šest sto let, kar je slavni rod habsburški zedinjen z osodo naše Avstrije.

Mislimo, da bomo vstregli našim bralcem, če jim povemo o kratkem rod, po katerem so sledili cesarji po preodu našega presvitlega cesarja, katerim se mora zahvaliti Avstrija za sedajno velikost in sedajno mogočnost.

Dné 29. septembra 1273, volili so volilni knezi nemške države grofa Rudolfa Habsburškega, nemškega kralja. Rojen bil je Rudolf leta 1218. Njegove posebne lastnosti bile so bogaboječnost, pravičljubnost, pogum in pametnost. Otto kar kralj češki je bil edin, kteremu volitva Rudolfova ni bila prav, Rudolf pa mu je napovedal vojsko, ga je zmagal in Otto kar je umrl v bitvi. Leta 1282, 27. dec., podelil je Rudolf vladar nemške države, dežele štajersko, kranjsko in avstrijske, ktere bile so del nemškega cesarstva, svojima sinoma Albrehtu in Rudolfu.

Tedaj se je začelo habsburško vladarstvo v Avstriji. — Albreht I., kteremu je vstala vlada avstrijskih dežel po smrti brata Rudolfa samemu, (akoravno so ga stanovi zvolili še pred smrtjo

Gott erhalte, Gott beschütze unsern Kaiser unser Land!

Am 27. December 1882 sind es 600 Jahre, seitdem das glorreiche Geschlecht der Habsburger mit dem Geschlechte unseres österreichischen Vaterlandes innig verknüpft ist.

Es wird unseren Lesern gewiß eine willkommene

Gabe sein, wenn wir in ganz kurzen Umrissen auf die glänzende Folge jener Fürsten aus dem Hause des Vrahnen unseres geliebten Kaisers hinweisen, welchen unser theueres Oesterreich Größe und Ruhm, Ehre und Macht zu danken hat. —

Am 29. September 1273 wählten die Kurfürsten des deutschen Reiches, den Grafen Rudolf von Habsburg zum deutschen König. Er zeichnete sich Gottesfurcht, Gerechtigkeit, Kühnheit und Klugheit aus. König Ottokar von Böhmen war der einzige unter den Kurfürsten, der sich gegen Rudolf von Habsburg auflehnte — dieser

aber erklärte dem Böhmenkönig den Krieg, der mit der Besiegung und den Tod Ottokars endete. Am 27. December 1282 übergab Rudolf als Herrscher im deutschen Reiche die zu diebem gehörenden Länder Steiermark, Krain und Oesterreich seinen Söhnen Albrecht und Rudolf. Damit fing die Herrschaft der Habsburger in Oesterreich an. Albrecht I., dem nach dem Tode seines Bruders Rudolf die Re-

bratovo edinega vladarja) bil je resen mož, delal je vedno s premislitkom, bil je kronan 1298 leta v Aachen-u za nemškega kralja. Njegova smert pa je bila žalostna. Umril ga je bratranec Jan ez bratomorilec 1. maja 1308.

Albrehtu sledil je Friderik lepi. Ta je bil nesrečen. Vojakoval se je z Ljudevitom bavarskim, kteri ga je zmagal in 3 leta v zaporu imel, tam je ostepil in končal žalostno svoje življenje leta 1330. Friderik lepi ni imel nobenega sina, toraj bil mu je naslednik:

Albreht II., prav priden in pameten mož, gledal je posebno, da bi bil pripravil blagostanje svojim deželam, pravico in rod. Ker je šepal, imenovali so ga Albrehta kruljovega, zavoljo njegovih nenavadnih vednosti pa: Albrehta modrega. Umerl je 20. julija 1358 obžalovan od vseh svojih podložnikov. Po njem prišel je do vlade njegov starejši sin:

Rudolf IV. (Stifter). Na njegovem dvoru bila je krasnost in svitloba, skerbel je tudi da so bile njegove dežele v blagostanji. Leta 1365 napravil je visoke šole na Dunaji, in pod njegovo vlado so začeli zidati velikanski Štefanov stolp na Dunaji. Rudolf Stifter umerl je 26 let star leta 1365 v Milanu, njegovo truplo pokopali so na Dunaji v Štefanovi cerkvi.

Po Rudolfu IV. podedovala sta vlado Albreht III. in Leopold III. po značaju čisto različna. Albreht dobil je Avstrijansko, Leopold pa Štajersko, Koroško in Tirolsko. Albreht III. bil je pobožen mož, ni imel nobene moči, umerl je leta 1395. Po Rudolfovi smerti sta se delila dva sina v vladarstvu, toraj sta nastala dva vladarska roda. Avstrijansk po Albrehtu in štajersk po Leopoldu; sinovi teh dveh vladarjev se nikakor niso razumeli, bili so v vednem prepiru. Ta čas je prišlo Kranjsko k Avstriji in prepir so je s tem končal. Albreht IV. umerl je 27 let star, leta 1404; sledil mu je:

Albreht V. Bil je pri očetovi smerti še mladoleten in vladal je namesto njega vodja Viljem štajerski. Po smerti Viljema so se začeli pripraviti njegovi jeroši in stanovi so sklenili, da je bil Albreht 14 let star še samostojen, in je prevzel sam vlado. Bil je moder in mil vladar. Prišel si je Moravsko deželo. Ogrji so ga volili za svojega kralja, in leta 1438 bil je voljen za nemško-rimskoga cesarja. Z Bemaki so je vojskoval, in je bil kronan isto leto kralj Bemije v Pragi. Leta 1439, 27. oktobra umerl je ta mogočen vladar in 4 mesce po njegovi smerti prišel je njegov sin Ladislav postumus (to je po smerti očetovi rojen) na svet.

(Ladislav postumus), ker je bil še otrok, vladal je namesto njega in obzoreval njegovo odgojo Friderik V. štajerski. Ladislav živel je prav žalostno, ker zgubil je Ogersko in Bemsko deželo, in umerl je 17 let star, leta 1457. Z njim umerla je Albrehtinaka versta vladarjev, in deželo je podedovala štajerska rodbina.

gierung der österreichischen Länder allein verblieb — obzwar er schon vor dem Tode dieses Bruders auf Antrag der Stände Alleinherrscher sein sollte — war ein ernster Mann, der stets mit richtiger Berechnung und Ueberlegung arbeitete; er wurde 1298 zu Aachen als deutscher König gekrönt. Sein Tod war ein trauriger; er wurde am 1. Mai 1308 durch seinen Raffen ermordet.

Ihm folgte Friedrich der Schöne. Mit Baiern in einem 8 Jahre währenden Krieg verwickelt, der seine Gefangennahme in sich schloß, die 3 Jahre dauerte, endete er seine Tage in tiefer Trauer 1330.

Friedrich der Schöne hatte keinen Sohn. Sein Nachfolger war sein Bruder.

Albrecht II., der, ein ungemein fleißiger und kluger Mann, sein Hauptaugenmerk auf Wohlstand in seinem Reiche, auf Gerechtigkeit und Ordnung richtete. Er hieß seines Körpergebrechens wegen der Hinkende, wegen seines reichen Wissens der Weise. Tiefbetrauert von seinem Volke starb er am 20. Juli 1358. Nun kam sein ältester Sohn, Rudolf IV. der Stifter, zur Regierung. Auf seinem Hofe herrschte Pracht und Glanz. Er erwarb Tyrol, sorgte für den Wohlstand in seinen Ländern. 1365 stiftete er die Universitäts in Wien, und unter seiner Regierung wurde mit dem Bause des Stefansthurmes begonnen. Rudolf der Stifter starb, 26 Jahre alt, 1365 zu Mailand, seine Leiche wurde in der Stefanikirche zu Wien beigelegt. Die Erben Rudolf des Stifters waren Albrecht III. und Leopold III. Zwei ganz verschiedene Characteres, theilten sie die österreichischen Länder und belam Albrecht blos Oesterreich, während Leopold Steyermark, Kärnten und Tyrol erhielt. Albrecht III. war ein nachgiebiger frommer Mann, er starb im August 1395.

Wie wir gesehen haben, waren nach dem Tode Rudolf des Stifters zwei regierende Linien entstanden. Die österreichische mit Albrecht und die steirische mit Leopold. Die Söhne dieser beiden Herrscher vertragen sich nicht. In dieser Zeit kam Krain noch zu Oesterreich, wodurch die Streitigkeiten zwischen beiden geschlichtet wurden. Albrecht IV. starb, 27 Jahre alt, 1404. Sein Sohn, Albrecht V., war beim Tode seines Vaters noch minderjährig und führte Herzog Wilhelm von Steiermark die Regierung für ihn. Nach dessen Tode kam es zu Streitigkeiten mit seinen neuen Vormündern, und die Stände erklärten Albrecht im 14. Jahre für mündig. Er war ein weiser, milder Herrscher. Er ertheilte die Provinz Mähren. Die Ungarn wählten ihn zu ihrem König, und 1438 wurde er zum römisch-deutschen Kaiser gewählt. Albrecht zog gegen Böhmen zu Felde und wurde im selben Jahre in Prag als König von Böhmen gekrönt. Am 27. October 1439 starb dieser große Regent und 4 Monate nach seinem Tode kam sein Sohn Ladislaus Postumus zur Welt. Die Erziehung desselben leitete Friedrich V. von Steiermark. In einer stürmischen Zeit hatte Ladis-

Po Ladislavovi smerti vladala sta cesar Friderik III. in Albrecht IV. brata, ktera sta se med saboj vojskovala, tako dolgo, da je Albrecht umrel. Ogrji so v tem času Dunaj posedli, njihov kralj Matijaš pa je tam umrel leta 1490 in potem si je privojskoval Dunaj Friderik nazaj.

Maksimilijan I., kteri je sledil Frideriku III. si je prifenil deželo Burgund. Bil je podpiralec in prijatelj umetnosti in vednosti, bil je hraber in slahten. Pod njegovo vlado pridobil si je podedovaje: grofovino Gorico in Gradiško, Pizino in Pustersko dolino (Pusterthal). Po njegovi smerti leta 1519 postal je njegovega sina sin, (njegov sin mu je že leta 1506 umrel) nemški cesar in ta Karol V. zapustil je avstrijanske dežele Ferdinandu I.

Ferdinand I. imel je viharno vlado. Doljno avstrijanci so se spuntali, in Turki so napadli in oblegali Dunaj pervikrat leta 1529. Stari grof Nikolavž Salm pregnal je Turke, braneč Dunaj v resnici pogumno. Leta 1526 postal je Ferdinand kralj Bemije, leta 1531tega nemški cesar, ter umrel je leta 1564, 25. julija. V vladi sledil mu je njegov sin: Maksimilijan II., kteri je hotel ohraniti svojim dešlam prostost vere. S Turki je pogodil osemletno mirovanje orožja, in umrel je leta 1576.

Rudolf II., kteri je nasledoval Maksimilijana, ni bil kos svojemu času. Pečal se je namesto z vladarstvom z svezdoglodarji in drugimi takimi rečmi. Zgubil je skoraj vse podedovane dežele.

Matijaš, kteri je vzel svojemu bratu Rudolfu II. Ogersko in Bemsko, imel je prav slabo in neugodno vlado. Čehi, kteri so mu iz prvoga slavo kričali, skazali so se nezvesti. Matijaš ni imel nobenega sina, in dal je voliti za naslednika nadvojvoda Ferdinanda iz štajerske rodbine, kralja Češkega in Ogerskega. Pod njegovo vlado se je vnela grozna verska vojska med katoličani in protestanti na Češkem, ko je umrel Ferdinand je bila cela Avstrija v vojski in punku, in ko je prevzel Ferdinand II. vlado Avstrijansko, bila je Avstrija blizo konca. Zopet lili so Čehi, kteri so se spuntali, in z vojsko stali že pred Dunajem. V nar vojski novarnosti došli so cesarju njegovi zvesti jezdiči, ter ga rešili velike nevarnosti. Ferdinand II. je kaznoval Čeha, da jim je raztergal lastnooročno pismo, v kterem so bile posebne pravice bemskih stanov, ter jim je odvzel vse posebne pravice in češko ali bemsko deželo zdinil z Avstrijo. Mir in rod je napravil na Ogerskem, vojskoval se je z Gustav Adolfom švedskim kraljom, kteri je prišel s protestanti zoper Ferdinanda. Po smerti Gustav Adolfovi se je vojna sročila obemnila do Ferdinanda, njegova slavna vojvoda sta bila Till in Wallenstein. Ferdinand II. umrel je leta 1637. Po njegovi smerti podedoval je vlado njegov sin Ferdinand III. Vojskoval se je 11 let proti

laus ein trauriges Leben. Er verlor Ungarn und Böhmen und starb, 17 Jahre alt, 1457. Mit ihm war die albertinische Linie ausgestorben und die Länder fielen der steirischen zu.

Rach Ladislavus regierten Kaiser Friedrich III. und Albrecht IV., zwei Brüder, die sich bekriegten, bis Albrecht starb. Die Ungarn eroberten Wien, Matthias, deren König, starb jedoch 1490 dafelbst, worauf dieses wieder durch Friedrich erobert wurde.

Magimilian I., der Friedrich III. folgte, erheiratete Burgund, er war ein Freund und Förderer der Kunst und Wissenschaft, er war tapfer und ebel. Unter seiner Regierung fielen durch Erbverträge die Grafschaft Görz und Gradiška Nitterburg (Pizino) und das Pusterthal an Oesterreich. Nach seinem 1519 erfolgten Tode wurde sein Enkel (sein Sohn war schon 1506 gestorben) deutscher Kaiser, und dieser, Karl V., überließ seinem Bruder, Ferdinand I., die österreichischen Erbländer. Dieser hatte eine stürmische Regierungszeit. Die Niederösterreichischen Ständen auf und die Türken fielen ein. Letztere belagerten Wien zum ersten Male 1529. Altgraf Rifias von Salm zwang die Türken durch heldenmüthige Vertheidigung der Stadt zum Abzuge. 1526 wurde Ferdinand König von Böhmen, 1531 deutscher Kaiser; er starb am 25. Juli 1564. Ihn folgte sein Sohn Magimilian II., der seinen Ländern den Religionsfrieden noch zu erhalten suchte. Mit den Türken schloß er einen 5jährigen Waffenstillstand und starb 1576.

Rudolf II., der nun folgte, war seiner Zeit nicht gewachsen, er beschäftigte sich mit Sternkunde u. dgl. und verlor alle Erbländer. Matthias, der sich Oesterreich und Böhmen von seinem Bruder Rudolf II. angeeignet hatte, hatte einen schweren Stand. Die Böhmen, die ihn Anfangs zugejubelt hatten, erwiesen sich als falsch. Matthias hatte keinen Sohn und veranlaßte die Wahl Erzherzog Ferdinands aus der steirischen Linie zum Könige von Böhmen und Ungarn. Unter seiner Regierungszeit brach der furchtbare Religionskrieg zwischen Protestanten und Katholiken in Böhmen aus. Als er 1619 starb, war sein ganzes Reich in Aufruhr und Krieg. So übernahm Ferdinand II. die Zügel der Regierung und der Staat des Hauses Oesterreich war dem Untergange nahe. Wieder waren es die Böhmen die sich auflehnten und mit einem Heere schon vor Wien standen, — da erschien in der höchsten Gefahr des Kaisers treue deutsche Reiter und befreiten ihn aus derselben. Ferdinand II. strafte die ungetreuen Böhmen dadurch, daß er eigenhändig den Majestätsbrief jerschnitt, die Rechte der böhmischen Stände aufhob und Böhmen zu einem Erblande erklärte. Er stellte Friede und Ordnung in Ungarn her, und kämpfte gegen den Schwedenkönig Gustav Adolf, der an der Spitze der Protestanten gegen ihn gezogen kam. Nach des Letzteren Tode kam das Kriegsglück auf des Kaisers Seite. Seine berühmten

protestantom. Med njegovo vlado nastala je na Dunaji huda kuga. Ko je sklenil mir, skerbel je, da se je vpeljal v njegovo državo in njegove dežele zopet red in redne razmere. Po njegovi smerti vlado prevzel je njegov sin Leopold I., pod katerim je leta 1679 zopet kuga zabelala razsajati na Dunaji. Leta 1683 pridrla so Turki, napoljani po Kari Mustafi drugkrat pred Dunaj. Hraber Rudiger pl. Starhenberg je pogumno branil Dunajsko mesto tako dolgo, da sta došla vojvoda Karol lotringiški in Poljski kralj Sobijeski, ter rešila Dunaj in Turke v beg pognala. Princ Evgen nar boljši in nar bolj pogumen vođa svojega časa, je potem Turke v bihvi pri Centi čisto vničil. Avstrijansko državo je Leopold močno pomnožil. Leta 1687 spoznala se je Ogerska, kakor dedovina habsburške moške rodovine. Hrovatsko, Slavonsko in Erdelj (Sedmograško) prišlo so do Avstrije. Po njegovi smrti leta 1705 prišel je na prestol:

Jožef I. Ta je bil posebno pameten vladar. Ostroet in milost o pravem času ste mu pridobile ljubezen in spoštovanje svojih narodov. Na kozah je umrl 17. aprila 1711. Temu nasledoval njegov brat:

Karol VI., kateri si je pridobil (spodnje dežele) Niederlande, Milano, Mantovo, Napoli in Sicilski otok. Pod njegovo vlado zmagal je slavni Evgen v kratki vojski turke, in je pridobil Avstrijanski: Banat, Temešvar, celo Srbijo z Belimgradom, Valahijo in nektere dele Slavonije in Bosno. Žalibog da se je druga turška vojska leta 1739 slabo končala, in se je Avstriji vzelo vse pridobljeno, razun Banata. Karol VI. bil je zadnji moški naslednik Rudolfovi, dal je toraj postavlo, (imenovano pragmatična sankcija) po kateri podedova, če ni nobenega moškega pri življenji, najstarejša hči vse dežele brez dellitve. Sledila mu je torej v vladi njegova naj starejša hči.

Marija Terezija. Bila je slavna vredna nasledovalka svojega slahotnega očeta. Bila je modra, slahna vladarica. Od začetka zapklena je bila v mnogotere vojske, pa dokončala jih je naglo, in poskušala Avstrijo povzdigniti v mirnem času z modrimi napravami. Pridobila si je Galicijo, Lodomerijo, Bukovino in del zgorne Avstrijanskega. Marija Terezija je bila pobožna žena, ktera je zasjala v gospodu 29. Novembra 1780, sledil ji je njen sin.

Jožef II. nar slahnejši, toraj od ljudstva ljubljani, pa od drugih ne razumljeni cesar, nar večji prijatelj slovestva. Bil je svojim podložnim prav oče in rešeničen prijatelj. Oprostil je kmote od tlake plemenitav, in si je s tem pridobil mnogo sovražnikov. Veliki kmetaki prijatelj vladal je žalibog samo deset let, svoje nadepolno življenje končal je že 20. Februarja 1790. Za njem prevzel je vlado njegov brat.

Overführer waren Tilly und Wallenstein. Ferdinand II. starb 1637. Nach ihm kam sein Sohn Ferdinand III. zur Regierung. Er kämpfte 11 Jahre gegen die Protestanten Während seiner Regierung brach in Wien eine fürchterliche Pest aus. Nach dem Friedensschlusse sorgte er dafür, daß wieder geordnete Verhältnisse in seinen Ländern eintraten. Ihn folgte sein Sohn Leopold I., unter dessen Regierung 1679 in Wien abermals die Pest ausbrach. 1683 erschienen die Türken unter Kara Mustafa zum zweiten Male vor Wien. Der tapfere Rüdiger von Starhemberg vertheidigte die Stadt heldenmüthig bis Herzog Carl von Lothringen und der Polenkönig Sobiesky mit dem Befreiungsheere die Türken in die Flucht trieb. Prinz Eugen der berühmteste Feldherr seiner Zeit vernichtete dann das Türkenheer bei Zenta fast ganz.

Das österreichische Gebiet vergrößerte Leopold bedeutend. 1687 erklärte sich Ungarn für ein Erbtren des habsburgischen Mannestammes. Kroatien, Slavonien und Siebenbürgen kamen zu Oesterreich. Nach seinem 1705 erfolgten Tode bestieg Joseph I. den Thron. Er war ein äußerst geschickter Regent. Festigkeit und Nachgiebigkeit zur rechten Zeit schufen ihm die Liebe und Verehrung seiner Völker. Er starb an den Blattern am 17. April 1711. Ihm folgte sein Bruder Karl VI., der die Niederlande, Mailand, Mantua, Neapel und die Insel Sicilien erhielt. Unter ihn besiegte Eugen in kurzem ruhmreichen Kriege die Türken und brachte das Banat, Temešvar, ganz Serbien mit Belgrad, die Wallachei, Theile von Slavonien und Bosnien an Oesterreich.

Leider endete ein neuer Türkenkrieg schlecht und bis auf das Banat ging 1739 wieder alles verloren. Karl IV. war der letzte männliche Nachkomme der Habsburger. Er gab ein Hausgesetz: die pragmatische Sanction, nach welcher das Erbtren der Länder ungetheilt in Ermanglung von Söhnen auf die älteste Tochter des Regierenden überzugehen hat. Seine Tochter, Maria Theresia, war die ruhmreiche Nachfolgerin des edlen Kaisers. Sie war eine weise, edle Herrscherin. Anfangs in lange Kriege verwickelt, hob sie in der darauf folgenden Friedenszeit durch weise Einrichtungen die Macht des Staates und seine Kraft. Sie erwarb Galizien, Lodomerien, die Bukovina und einen Theil zu Oesterreich. Die Kaiserin war eine fromme Frau, die gottesgeden am 29. November 1780 starb.

Ihr Sohn Joseph II., der vielgeliebte und vielfach mißverständene edle, hochherzige Menschenfreund bestieg nach dem Tode seiner erhabenen Mutter den Thron Oesterreichs, er war seinem Volke ein Vater, ein Freund in des Wortes edlster Bedeutung. Er befreite die Bauern vom Druck des Adels, und schuf sich dadurch viele Feinde. Der große Bauernkaiser regierte leider nur 10 Jahre, sein thätereiches Leben endete er schon am 20. Februar 1790.

Nun kam Joseph II. Bruder, Leopold II., zur Regierung, er war gerechtigkeits- und friedensliebend.

Leopold II., kateri ljubil je pravico in mir. Ko je vladal ta cesar, začela se je velika Francoska revolucija. Njegovo nesrečno sestro Marijo Antoineto in njenega moža francoskega kralja Ljudevika XVI. vjeli so puntarji in jih ob glavo djali. Leopold II. umrl je prerano Avstriji, katero je z modrostjo vladal, ter spraviti jo hotel na pravo pot reda in miru.

Po njegovi nagli smrti 1. marca 1792 nastopil je na cesarski habsburski prestol njegov sin: Franc II. Ko je ta cesar vladal so se zgodile mnoge in velike spremembe v naši Avstriji. Začele so se titkrat velike vojske z Napoleonom I. Doživeti je moral, da so ob glavo dejali na Francoskem kralja in kraljico. Spodnje dežele (Nizozemske) zgubil je, moral dati jih je Francozom. Ravno tako je zgubil Lombardijo, in je dobil za njo Venecijansko, nekoliko Istrije in Dalmatinsko. Leta 1795 pridobil si je zahodno Galicijo in Krakovo, za to pa je zgubil zadna švicarska posestva. Leta 1805 zgubil je Venecijansko deželo, Tirolsko, in avstrijsanska posestva na Švabskem, za to je dobil Solnograško. Leta 1809 Solnograško prišlo je k Bavariji, in del Galicije k Rusiji. Napoleon si je vzal Belak, Kranjsko, Gorico, Terst, Horvaško (na desnim savskem bregu) in Reko. Cesar Franc dobil je naslov dedovalnega cesarja avstrijskega z imenom Franc II. in je ime nemškega cesarja odložil. Velika bitva pri Leipzigu 16., 17. in 18. oktobra leta 1813 prinesla je Avstriji zopet slavo in močenoost, in izjemno del Galicije, spodnjih dežel in del Švabskega in Švice, dobila je Avstrija vse poprejšnje zgubljene dežele nazaj. Po smrti Franca II. nastopil je Ferdinand I. vlado; ko je umrl njegov oče 2. marca leta 1835.

Leta 1848 prineslo je veliko nesreče našimu cesarstvu, in revolucija je pri pravila, da je odstopil Ferdinand I. in oddal vlado svojega brata sinu: Francu Jožefu I., kateri vlada našo drago domovino slavno od 2. decembra leta 1848. Doživel je naš presvitli in ljubljani cesar mnogo veselja, pa tudi mnogo nezgod v času svojega slavnega vladanja. Hvaložno ljudstvo delilo je z njim veselje in žalost, ter voči mu, da bi mu d. l. Bog v poletji svojega življenja in vladanja, veliko sreče, slave, in časti naši domovini. Naš kronski princ ima ravno tako lepe čednosti, kakor njegov oče, in to nam da gotovost, da bomo ga ljubili ravno tako kakor ljulimo sedajnega cesarja, ko bo sedel na prestolu Habsburskem. Vdani mu bomo ravno tako kakor so bili vdani naši, prededje vladarskemu rodu 600 let. Mislimo tu prebivalce Stajerske, Koroske in Kranjske, katero so se deržali vedno zvesto svojega cesarja. Če se tuči v tih deželah ljudje različne narodnosti pričajo; — kar pa tiče ljubezon do cesarja, v tem smo si vsi enaki. In če bi priderli sovražniki, bodiai od severa ali juga, od vshoda ali zahoda,

Während seiner Regierungszeit brach die große französische Revolution aus. Seine unglückliche Schwester, Maria Antoinette, mit der Gattin des Königs in Frankreich, Ludwig XVI., welche beide vom Volke gefangen gehalten wurden. Leopold II. starb viel zu früh für Oesterreich, welches er mit weiser Hand in die Bahnen der Ordnung und des Friedens lenkte. Nach seinem am 1. März 1792 plötzlich erfolgten Tode bestieg sein Sohn Franz II., den Thron der Habsburger. Während dessen Regierung gingen in Oesterreich große Veränderungen vor sich. Unter ihm begannen die großen europäischen Kriege mit Napoleon. Er mußte es erleben, daß in Frankreich des Königs und der Königin Haupt unter dem Beile des Henkers fielen. Die Niederlande gingen unter ihn an Frankreich verloren, ebenso wurde die Lombardei abgetreten, wogegen Oesterreich Venetien und Theile von Istrien und Dalmatien erhielt. 1795 kam Westgalizien und Kraufu zu Oesterreich. Die letzten schweizerischen Besitzungen gingen daher an Frankreich verloren. 1802 ging das venetianische Gebiet Tyrol und die österreichischen Besitzungen in Schwaben verloren. Dafür erhielt der Kaiser Salzburg. 1809 kam Salzburg an Baiern, ein Theil Galiziens an Rußland. Napoleon nahm sich Villach, Krain, Triest, Görz, Istrien, Kroatien (am rechten Saveufer) und Fiume. Kaiser Franz nahm die Würde eines Erbkaifers von Oesterreich als Franz II. an und legte den Titel eines „deutschen Kaisers“ ab. Die große Völkerschlacht bei Leipzig am 16., 17., 18. October 1813 brachte Oesterreich wieder Glanz, Ruhm und Macht — und auch mit Ausnahme der Niederlande, eines Theiles Galiziens, Schwabens und der Schweiz die zuletzt verlorenen Besitzungen wieder.

Ferdinand I., der Gütige, trat nun die Regierung an, nachdem sein Vater und Vorgänger am 2. März 1835 gestorben war. Das Jahr 1848 brachte viel Wehe über die Monarchie. Die Revolution veranlaßte den Kaiser auf den Thron zu Gunsten seines Neffen zu verzichten, der als Franz Joseph I. unser thruneres österreichisches Vaterland seit dem 2. December 1848 regiert. Unser vielgeliebter Kaiser hat viel Wehe und viele Freude während seiner glorreichen Regierung bisher erlebt — sein dankbares Volk hat Freud und Leid mit dem erhabenen Herrscher getheilt und wünscht es aus vollem Herzen, daß ihm unser Herrgott im Sommer seines thatenreichen Lebens und Herrschens viel, recht viel Glück, Ruhm, Ehre und Glanz für das Vaterland beschicken möge. Unser Kronprinz, Erzherzog Rudolf, vereinigt die schönsten Eigenschaften seiner erhabenen Eltern in sich, und daß sie den österreichischen Völkern die Gewähr, daß sie auch in aller Zukunft Herrscher am Throne haben werden, denen sie mit derselben Anhänglichkeit werden zugethan sein, wie sie es — wir meinen namentlich Steiermark, Krain und Kärnten — seit 600 Jahren waren und sind. Mögen im Vaterlande, wo verschiedene Nationalitäten wohnen, auch Reibungen untereinander vorkommen, in der Liebe zum Herrschergeschlechte

zoper našega cesarja, vstali bomo vsi, in napravili železen zid zoper sovražnika, pustili bomo malenkosti in prepire na strani, ter stali za cesarja in domovino. Šest sto let vladali so nar zlahtnejši potomci Rudolfa Habsburškega našo domovino, njim v slavo in naši domovini v blagor, toraj zakličemo s pesnikom cesarske pesmi :

„S Habsburškim bo tronom vedno
Sreča terdna Avstrije.“

find alle gleich! Und wenn Feinde vom Norden ober
Süden, Osten oder Westen gegen unsern Kaiser und
unser Land sich erheben würden, da würde auch das
Gefühl für Kaiser und Vaterland alle Weibungen und
allen Hader verdrängen, und in jedes Mannes Brust
würde das Herz nur für Kaiser und Reich schlagen.
600 Jahre haben die edelsten Sprossen des Habs-
burg'schen Geschlechtes Oesterreich's Ehre, aus vollstem
Herzen tuen wir mit dem Dichter der Volkshymne aus:
Festig bleib mit Habsburgs Krone
Oesterreich's Geschick verbannt!

Nekoliko o zavarovalnem društvu proti požaru „Wechselseitige Brandschaden-versicherung in Graz.“

Praden govorim več o tem društvu, moram vam povedati, da ste bili večinoma vsi kmetje do sedaj, bodisi na Štajerskem ali Kranjskem in Koroškem zavarovali pri tem društvu svoja poslopja in svoje pridelke proti požarom, in gotovo vem, da ni se nikomu krivica zgodila, vsak je dobil denar hitro po požaru, za kolikor je zavaroval svoje imetje. Ker pa sedaj nastajajo druga društva, katerim ni mar drugega, kakor morda obogatitve nekoliko družbenikov, in nimajo nobene pristojne denarne podlage, toraj morajo gledati, da bi dobili mnogo takih, kateri bi plačevali pri teh društvih zavarovalno premijo, kateri iz tega namena premije (to je kar mora plačati, ki zavaruje svoje posestvo proti ognju ali požaru), stavijo tako nisko, da ishajati jim ni mogoče, misleči s tem bomo pridobili mnogo taci, ki se bodo zavarovali pri našem društvu, in dobimo denarja dovolj izplačati tiste malenkosti, ktere bi bile izplačevati, ker le redkoma kaj pogori. Pa grozno motijo se ti gospodje same sebe, še bolj pa revnega kmeta, ker po tem načinu vsem tem novo nastajočim društvom ne bo mogoče izplačevati, kar so dolžni, in za kar so se obigirali. Od kod pa vendar hočejo vzeti, ker nimajo prave zaloge (fonda) in premije stavijo tako nisko, da ni jim mogoče splačevati, če se nesreče godijo po navadno, koliko manj pa še, če se nesreče množijo, kar se prav lahko zgodi. Pri takih društvih dobijo svoj denar, kateri imajo toliko sreče da so pogoreli, preden se je denarna zaloga izpraznila, drugi pa smejo žalostno gledati svoje pogorelo posestvo, za katero ne dobijo ničesa, ker društvo je med tem napovedalo konkurz (ali faliralo je), in kmet je plačeval misleč, da pri nesreči dobi povračilo, vse čisto zastoj; terpi toraj dvojno škodo, če se mu zgodi nesreča pogoreti. To moral sem vam naznaniti, preden govorim več o zgoraj omenjenem društvu. Ker so letos začeli druga društva, ktera vstajajo, kakor rastejo gobe iz zemlje čez dan, ne le sovražiti, temveč obrekovati to društvo, ktero stoji sedaj tako terdno, da ni se bati nobenemu, kateri mu zaupa, svetujemo toraj

vam kmetom, ne glejte na par krajoerjev, ktere morate plačati tem društvu več, kakor drugim novim društvom, o kterih sem vam še povedal, ker pri tem društvu ste zagotovljeni, dobiti svoj denar vsaki čas, če vas nesreča zadene; pri drugih novih pa je dvomljivo. Agenti drugih društev vam pravijo sicer vse slabo o tem društvu, kar ni resnično, samo da si zaslužijo svoj denar, kar se pa potem godi s kmetom, zato tem ljudem nič ni mar, saj ima prvo premijo, ktero ste mu plačali v svojem žepu dobro zavarovano, če pa društvo more dopolniti svoje dolžnosti ali ne, za to se ti ljudje ne zmenijo, za to jim ni mar, ker tak agent tudi nima nobene dolžnosti, dolžnost prejme društvo; — toraj vam obstaja zmerom nebesa in potem pa še komaj "vice" dosežete, ker če ste dobili polico zapisano imate: obljube deržati, ktere so vam morda storili agenti, mi nismo vezavani, naše društvo se zaveže s svojimi dolžnostimi s to polico. Če pa preberete potem članke teh polic, zveste da ste opeharjeni. To vam sem povedal, da bote iz sledečega vidili, da se deržite rajše zavarovalnega društva v našem naslovu omenjenega „Wechselseitige Brandschaden - Versicherungs-Anstalt“ v Gradcu; ker koristili si bote sami sebi. Da pa razumite kako ničljiva so vsa obrekovanja proti temu društvu, navodil vam bom s številkami, ktere so resnične in pravi ne, da bote razumeli po svoji pameti da je društvo na dobrih nogah.

Resnično je, da je odstopilo pretečeno leto od 94.000 zavarovanih iz Štajerske, Kranjske in Koroške dežele 3453 udov, zato pa je na novo vstopilo 3800 udov, toraj je društvo pridobilo leta 1882, 347; če pregledamo te statistične številke poprejnja leta, je bilo vsako leto slabše, ker število izstopnikov in število pristopnikov ni bilo nikdar tako ugodno, saj se ve, da je dostopilo vsako leto več udov k zavarovalnici, kakor jih je odstopilo. Ti isti agenti pa, kateri hočejo škodovati društvu, in kmete na limance peljati, vam gotovo ne bodo nikdar povedali, koliko ljudi se je zavarovalo pri društvu, o katerem sedaj govorimo, povejo vam samo število tistih, kateri so odstopili; od njihovih društev pa vam pravijo, toliko in toliko jih je pristopilo, od tistih kateri so odstopili, pa besedice ne sinesejo. Na tak način se ve, se pripravi vsak kupec ob celo vero, posebno pri

kmetih, kateri večinoma nimajo časa, premišljevati, in tudi nimajo priložnosti zmerom poizvediti resničnih števil in razmer. Pravijo tudi, da je to društvo povikšalo premije, to je resnica, pa premije samo za slamnate strehe, katerih je pogorelo narveč, kakor kaže skušnja, in toraj plačilo za zavarovanje ni bilo v nobeni primeri proti plačilu, ktero je moralo izplačevati društvo, če bi pa ravnanlo društvo tako, mora priti v nič, ali odteguje drugim denar z višjimi premijami, katerih poslopja niso tako nevarna. Graška „Wechselseitige“ pa noče niti enega ne drugega, ravnati hoče pošteno, ter bo tudi obstala, naj jo obrekujejo druga društva, kolikor hočejo, ker s tem obrekovanjem iščejo si dobička sami sebi; ljudje pa bodo naglo spoznali, kam se imajo obračati in kje se terdno držati, da se jim škoda ne godi. Kako ugodno da stoji društvo, kažejo vam nar boljše sledečo številke: Odstopili so pretečeno leto zavarovani s kapitalom, za opeknete ali ploščaste strehe, 833.440 fl., za dilnate strehe, 923.870 fl., za slamnate strehe, 1.922.660 fl.; pristopili pa: za opeknete ali ploščaste strehe, 3.167.410 fl., za dilnate strehe, 1.446.130 fl., za slamnate strehe, 1.101.250 fl. toraj je prirastlo zavarovanega kapitala za opeknete ali ploščaste strehe 2.333.970 fl., za dilnate strehe 522.260 fl., in odpadlo za slamnate strehe: 821.410 fl.

Iz navedenih resničnih števil se vidi, da je društvo pretečeno leto le mnogo pridobilo, ker odpadek za slamnate nar nevarnejše strehe je društvu dobiček, plača se vsako leto več za pogorela posestva s slamatnatimi strehami, kar iznajsaj odohodki zavarovanja te baže. Društvo stoji si toraj ne more ugodnejše, kakor stoji sedaj. Ker pa je društvo deželna naprava, ne sme se umikati zavarovanj slamatnih streh, kakor delajo druga društva, toraj pa je povikšalo premijo za asekuranco poslopj s slamatnimi strehami.

Kakih sredstev pa se poslužujejo agenti novih društev po kmetih, vam je samim nar bolj znano, trojajo laži po kmetih, pregovarjajo na vse mogoče načine, zavarovati svoje imetje pri njih, obetajo, da bote plačevali nar cenejše premije in tacih reči več.

Dobijo se pa tudi taki agenti, kateri se imenujejo: „Inspektorji zavarovalnega društva v Gradcu“, ali kterelega društva, tega kmetu ne povedo, tirjajo od kmeta zavarovalne bukvice, in si zapišejo, kar je zavarovanega, potem jim mora kmet nekatere papirje, katerih ne pozna, podpisati ali podkrižati, in razve še le tistikrat, ko dobi novo mu čisto neznanu polico, da je zavarovan proti svoji volji pri drugem društvu. Kaj pa mu je zdaj storiti? Da nima novih stroškov, in dolgočasne pravdaje, ostane tam kamor so ga pripeljali taki agenti zoper njegovo voljo. — Da se dobi tako ravnanje v resnici, to se more spričati. Pa vse to obrekovanje in gerdo ravnanje drugih društev gori omenjeno „Grazer wechselseitige

Brandschadenversicherung“ ne bo spodkopalo, stoji terdno, in bode tudi stalo, ker ima dovolj denarne zaloge, preterpeti nekoliko let škoda, če bi je ji obrekovalci v resnici kaj napravili. Vam pa kmetom svetujemo, oostati pri deželni napravi, svesti si bodite, da nikjer ni tako varno zavarovati se proti ognju, kakor ravno pri tem deželnem društvu, tukaj ne pridete nikoli ob svoj denar, če bi vas zadela nesreča pogoreti, kar se vam pri drugih društvih prav lahko zgodi.

Dopisi.

Iz Lipoglave pri sv. Duhu nam se poroča, da je pogorela tam hiša Jurja Detiček-a (očeta gospod notarja v Gornjem gradu). Petinideset let stara ženka se je osomdila žalibog močno, ker hitela je pod streho, da bi bila rešila svojo obleko, možu se tudi ni boljše godilo, grozno se je opeknel. V hlevu jima je zgorela ena krava in dve svinji. Sumijo, da je nekdo zažgal. Nar bolj žalostno pri tem pa je, da hiša ni bila zavarovana, in posestnik ne dobi ničesa, temveč terpi sam škodo. Kedaj bote vendar mislili preljubi kmetje! zavarovati svoje imetje? Mislite si privar:evati premije za zavarovanje svojih hiš, pa tukaj varčevanje ni na pravem mestu, ker koliko bogatih kmetov prišlo je že na beraško palico, ker so se bali plačati par krajezerjev za zavarovanje, potem pa jih je nesreča zadela pogoreti, ter niso dobili za celo svoje veliko premoženje ne črnega za nohti. Kakor se sliši, bo vse častivredna višja duhovščina kmete podučevala, kako koristno je zavarovati svoje premoženje, naj bi storil to tudi vsak fajmošter v svoji fari, njegove ovčice mu bodo gotovo vedno hvalečne. Ker govorim ravno o veličastni duhovščini moram vam povedati, da visoki duhovski gospodje, nekteri dehanti niso nikakor zadovoljni z „Gospodarjem“ ter priporočajo kmetom „Kmetakega prijatelja“ videči, da n'kakor ni tak lisjak kokor ga poljubi imenovati gospod doktor v Mariboru. Da pa je začela delovati vse slave vredna duhovščina z nami, slava ji! to bo kmetu gotovo pomagalo na terdne noge, in kmet je za dobrote vedno hvalešen.

Iz Savinske doline nam piše prijatelj našega lista, da je rekel precej znan gospod, ko so ga vprašali, zakaj je tako hud na „Kmetakega prijatelja“, kmetje so že sedaj beštije (to je divje zverine), če jim pa damo brati take liste, jih ne bomo več mogli imeti na uzdah. O besedi beštije ne govorimo več, ker vsak sam vé, da človek ni zverina, mislimo pa, da je mnogo listov, kateri so kmetom vliko nevarnejši, kakor „Kmetaki prijatelj“. Nevaren je „Kmetaki prijatelj“ samo pervakom in njihovim pomagáčem, zato pa ga tudi sovražijo bolj kot strupeno kačo, in kričijo iz celega gerla proti njemu, pa to jim ne bo pomagalo nič; hvala Bogu, naši kmetje niso več tako neumni, kakor bi jih imeli radi nekteri „gospodje.“

Iz Savinske doline nad Celjem. Dandanašni je veliko potepuhov in tatov, kateri bi radi dobro jedli in pili, delali pa nič. Klatioj se ti ljudje povsod, sedaj pa so si zbrali posebno Savinsko dolino Trinajstega tega mesca bil je somenj v Žavcu. Kar na enkrat pride tak dolgoperstnik, in vkrade Jakobu Janiču kos belega platna, nekemu drugemu čevljarju dvoje čovelj, in prodajalcu dežobranov (marel', marcelo). Ker pa imamo marljivega, za službo vnetega žendarskega stražmeštra, in so tudi drugi podložni žendarji prav dobro obnašajo, ter jim je služba več mar kakor veselice in druge stvari, zasačili so nesramnega tata mahoma; iz Letuša je doma, in piše se Janex Cerej. Pa tatovine so pri nas sedaj skoraj na dnevnem redu. Med trinajstim in petnajstim t. m. je bila ukradena koruza iz kozolca v Petrovčah, prav na tihoma, nikdo ni imel ne duha ne sluha, kdo bi bil tat. Naši verli žendarji pa so naglo zasledili tata, in njegovega pomagača, bil je namre domač hlapec Jože Bučer in pomagač njegov odotni kajžar Tomaž Kresnik. Slava toraj našim verlim žendarjem! Vse te malopridneže so že izročili sodniji v Celje, kjer pod ključavnico čakajo zaslužene kazni, časa bodo imeli dovolj svoje dolge perste pregledovati, in potem jim morda vendar zaslužena kazen skrajša nekoliko dolge roke, da postanejo zopet pošteni ljudje. Ker pa so tatvine pri nas tako navadne, imajo občinski župani vendar splošni svojo nalogo, in pošiljati občinske slugo na stražo ali patrole, tamveč, ker to je njihova dolžnost, če se tudi tatvine ne množijo, kakor pri nas, občinski stražniki so plačani za to, da bi varovali občino in gledali da se nikomu škoda ne zgodi. To pa žalibog ni povsod pri nas. Ne daleč od Žavca imamo župana, kateri, namesto poslati občinskega slugo na stražo, rabi ga doma, da mu piči konje ali pa ga pošlje hmelj kopati; župan pa za občinskega stražnika od občine odločeni denar v svoj žep spravi. Za danes zadosti drugikrat kaj več. Ž Bogom. H.

Gospodarske stvari!

Lotimo se umnega sadjerejstva.

(Govoril č. g. kaplan J. Fajl v Ilaskeji podružnici.)

Kder raste mnogo sadovnega drevja, ondi je kraj prijeten in zdrav. Dobre studencine mu ne zmanjka, lahko, in kužnih boleznij je se manje bati, kakor drugod. S sadonosnim drevjem zasajeni kraji so pa tudi večidel premožnejši mimo drugih. Zato imamo pridnim sadjerejcem, ki so uže davno umrli, vedno ohraniti hvaličen spomin, da so nam toliko drevja zasadili, po nekaterih krajih jako veliko. Zato jim bodi vsa čast in hvala. Vendar v nemem predniki niso prav storili. Premalo so pazili pri odbiranju raznih sort. Sicer pred 30. ali

40. leti to ni bilo tolike pomenljivosti, kakor sedaj. Takrat so sad od dreves večidel porabili za domače potrebe. Zato so lahko bili pri sortah manje izbirčni. Den denešnji je pa drugače. Sedaj imamo skrbeti za kupčijo s sadom. Lehko ga za lepe denarje prodavamo v Nemško, na Rusko in celo v Svedsko. No, in tukaj so kupci izbirčni, za dobre sorte obetajo več, za slabe manje ali nič. Tega jim nihče ne more zameriti; kajti vsak zna, da hoče kupec imeti nekaj dobička za svoj trud, kar najleži dušeže, ako kupljeni sad zopet hitro in po ceni dalje pošlje. To je pa le mogoče pri lepih trpeznih in dobrih sortah. Po teh bode tedaj kupec jeseni tudi najbolj povpraševal in jih sadjereju najdražje plačeval.

S tem pa smo zadeli na reč, ki je za vse naše sadjerejstvo vevlačna. Za naprej moramo pri sadjerejstvu pred vsem ozir jemati na tiste sorte, o katerih vemo, da za njihov sad kupci porajtajo. V prvi vrsti lotimo se jabelk, ki so pravo veselje in dobrota našim sadovnjakom. Odkerimo pa izmed stotin raznih jabelčnih sort tiste, katere v našem kraju dovolj rade rastejo pa še sad rodijo, kateri je lahko v denar spraviti. S tem ni rečeno, da so vse stare sorte slabe. To gotovo niso. Vekatero so izvrstne n. pr. mešančeljni. Vendar marsikatera izvrstna sorta takrat ni bila na Štajerskem znana n. pr. zelata, zimska, parmena. Sedaj je pa uže pogosto vidimo in jena zelata jabelka občudujemo, kedar jeseni med zelenim listjem zorijo. No, in tako nam je vseskozi pri izborjanju boljših sort napredovati, ako hočemo, da nas Svirarji in Tiroleci (o Francozih še niti govoriti nečemo) preveč ne prekosojo v sadjerejstvu ter nam kupčije in dobička ne odvzamejo.

Kaj tedaj imamo storiti? Najprvle opustimo večto poskušavanje s raznimi sortami. Prepustimo to sadjerejskim šolam in gospodom, ki imajo časa in denarjev za to. Mi pa izberimo sorte, pri katerih so skušnje uže povsod in dovolj pokazale, da so dobre, izvrstne. Dalje začnimo manje saditi: rženice, ovsenke, lorenčanke, sladke, pušelce itd. Kajti to so večidel rana jabelka, katerih nihče rad ne kupi, ker se ne dajo dobro hraniti, ampak jih je treba precej povziti, sicer zgnijujejo. Namesto jih pa moramo segati po rodovitnih poznih sortah, pa jim tudi pravo ime dati in pustiti. Sedaj imamo pri imenih veliko zmešnjavo. Mnogi pa celo nič ne poznajo ter ne morejo nikomur dopovedati, kakšen sad bi radi prodali. Skoraj povsod pa obvelja sedaj razdelitev in zaznamovanje po imenih, kakor ga je sloviti sadjerec dr. Lukas izumil in v posebnej knjigi objavil. Vse jabelčne sorte spravil ali razdelil je v 10 razredov ter jih označil z imeni: kalvil, klopotulja, guldar, rožnek, golobec, veliki rambor (Pfundäpfel), kosmači (Reinetton), pisanec, spičar in plošček. Ko je č. g. J. Fajl ove razrede bil razložil in pojasnil, djal je sledeče: „za naše kraje sodijo po mojem prepričanju najbolje: kalvil, parmena, pozni, rumeni kos-

mač, zimske vince in zlatni zimski maščancelj. Želim, da gospodarji blagovoljno sprejmejo moje nasvete. Lotijo se naj opazno in vstrajno sadjarajstva tako, da bodo kolikor mogoče veliko sadja pridelovali za prodajo. Odprli si bodo novo pot do denarjev, do oljsavanja bremen, do blagostanja, še pozni vnučiči se jih bodo hvaležno spominjali.*

St. G.

(Da zgodnemu sadju cvetje ne pozebe.) Zgodno sadje pred mrazom varovati, nam je pred nekaj časa nek posestnik prav lahko in dobro sredstvo naznanil. Če mu drevje začne prezgodaj poganjati, obkoplje zemljo okoli stebila in nasuje po potrebi en ali več škafov ledu v to jamo, kakoršno je drevo ali veliko ali malo, in zasuje led z odkopano zemljo. Tako zasuti led se le polagoma topi, drevo pri koreninah hladi, in mu toraj ne dopusti prenaproga rasti in razvijati se. Ledu, kolikor ga je treba za to, dobi lahko vsak sam po zimi, in ga hrani tako dolgo, da ga rabi. Na senčnem kraju se napravi koča iz desk, z dvojno steno, in sicer naj bodo deske zunajne 8 do 10 centimetrov od notranjih oddaljene, ta prostor naj se natlači z mahom. Namestu take kočice, katero je treba dobro z mahom ali slamo zakriti, so dobre tudi dve kišči razne velikosti, med ktere se maha natlači, v notranjo manjšo kiščo se dene led, ter se dobro zakrije z mahom in slamo da ne more ne dež, ne veter, ne solnce do ledu. Tako se ohrani led več časa brez govorice vrednih stroškov.

(Nekaj o zamašenih žrebetih.) Da so žrebeta zamašena, ter se ne morejo istrebiti, zgodi se redno kmalo po porodu, ker se smola žrebetka ne istrebi iz črev, ktera se je tam nabrala cel čas, kar je živel žrebe v kobiljnem telesu, in začne gniti v črevah, ter čreva vneme. Ta bolezen je grozno nevarna, ona vmori ali mahoma, ali napravi grižo, ktera večinoma žrebe konča. Pozna žrebeta veržena mesca aprila ali maja imajo nar večkrat to bolezen. Dobijo jo, če kobile nimajo mleka ali ga imajo premalo, ali če je mleko pre-mastno, ker kobilno mleko ima lastnost istrebiti to smolo iz črev, in obvaruje toraj pred otklino. Bolezni spoznati ni težko, s. mo nekoliko pazljivosti je treba, če žrebe trebi blato katero je enako smoli. Tešje pa je spoznati vzrok, iz kterega je dobilo žrebe imenovano bolezen. Svetovati je vsacemu, prepustiti to skušenjemu živinskemu zdravniku, ker še le, če se spozna pravi vzrok bolezni, se more bolezen z vspehom zdraviti, in le mala napaka pri zdravljenju te bolezni donese večinoma smert. Da bi ne dobila žrebeta te bolezni treba je pridno prevajati kobilo preden verže, ravno tako ji štirinajst dni, preden poverže, le piclo picé dati, in nekoliko časa po porodu. Žrebe se mora toplo zakrivati, dobre stelje dobiti, in če dobi koliko (bolečine potrebuju) in se premetava, mora se mirno držati na tleh, da se ne obtočlo. Naj se klistira z mlácnim kamelčnim čajem pa pozorno, ker živalice se

tega bojijo, in se ga močno branijo; klistirati se sme vsake pol ure. Noter pa se jim da ricinovega olja, ali če tega ni doma, lanenega, 30 do 45 gramov (dva do tri lote) na enkrat po živalni velikosti in močnosti; premeša naj se dobro z enim ali dvema jajčema rumenakoma in jim se zaliva počas po čertir liter dobre stadenčne vode. Na naznanjen način se jim sme dajati dvakrat na dan vzdajati zjutraj in zvečer.

(Kako naj se ravna s praznimi vinskimi sodi.) Če se vinski sodi pustijo prazni ložati, in se ničesa z njimi ne stori, radi plesnijo, in pokvarijo potem vino, ktero se nalije poznej v nje. Če kdo misli, da sod ni plesniv če gori žveplo v njem, se moti. Plesnivost more sicer pokvariti zrak v sodih tako močno, da ne more nič goreti v tem zraku. Če pa pri vehi ali pri pipi sod ni dobro zapert, ali če se sod presuši, more čisti zrak priti v sod, in potem žveplo rado gori v njem. Sode, kateri letijo dalj časa prazni, le včasih posmoditi in jih nikoli ne isprati, ni svetovati, ker nabere se v sodu preveč žvepljene kisline, ktera more škodovati lesu, in tudi vinu, ktero se natoči pozneje v sod; če se sod ne opere dostojno. Toraj svotujemo sode dobro oprati, če ste jih nekolikokrat žvepljili. Posebno paziti je tudi treba, da so železne glave od šrafov ali žebljiv dobro zakrite, ker žveplena kislina se zedinira z železom in se tako odpravi iz sode, ter potem vse žveplenje ne pomaga nič, in vino ima slab okus. Plesnive sode očistiti se more na razne načine, to .a je zelo važno pred vsem drugim, da se ne sme umivati sod z vročo vodo, preden se ne iskertači dobro plesnivost iz sode. Če se plesnivost polije z vročo vodo, nastajajo notri smerdeče in slabookusne tvarine, ktere izlezejo v les, in jih je potem prav težko odpraviti.

(Tla po hlevih.) Če se lahko dobi dobre ilovce, je konjskim in govejskim hlevom delati tla iz ilovce nar boljše, nar cenejše in tudi živini nar ugodnejše; delajo naj se ravno tako, kakor dobri skednji za mlatev. Dobro obdelana ilovca se v nekolikih verstah po tleh namaže in dobro zatolče. Gorna versta naj se pomeša z železnimi odpadki pri kovanju, in polije nekoliko z govejo kervijo. Taka tla naj se naredijo nar manj 22 centimetrov debela. Nekteri priporočajo 5 milimetrov debelo versto hidravliškega apna ali gipsa namazati na napravljena ilovnasta in še mokra tla. Taka tla so menda tako trdna, da jih še konjska kopita dolgo časa ne morejo razbiti.

Razne stvari!

(Cesaraka milost Bozujakom.) Vsem kteri so prišli v zapor zavoljo punta v Bozni in Hercegovini bo menda cesar obširno milost podelil.

(Požar.) Trinajstega tega meseca pogorelo je vse kmetijsko poslopje Jožetu Schlosseru v Gollimverhu. Pri ti nesreči je tudi nekoliko živine pogorelo. Posestnik Jože Schlosser ni bil zavarovan. Pri tej priliki opomnimo vsa prebrati dobro članek pisan o zavarovalnem društvu v Gradecu „Wechselseitige Brandschaden-Versicherungs-Anstalt“ in zavarovati tam svoje premoženje.

(Kronanje ruskega cara) bo prihodno poletje. Po kronanju se bota podala car in carica v druge dežele na potovanje.

(Ogerski primas Simon) to je prvi škof na celem Ogerskem peljal se je boje v Rim, in je dobil od našega cesarja pismo na papeža. Naš previtli cesar bi rad naredil mir med papežem in drugimi državami.

(Dve tisoči otrok pri papežu.) Pretečen četrtek je papež dopustil učitelje in učiteljke z otroci katoliških rimskih šol do avdijence 2000 po številu, da so mu vošili srečo k novem letu. Dopusčeni so bili v veliki prestolski sobani, mladež se je nastavila v polkrogu, na desno stran stale so učiteljke, na levo pa učitelji. Ko vstopi papež, spremila ga je mladež z donečimi klici: Evviva Leone il decimetro! Evviva il papa! (Bog živi Leona trinajstega! Bog živi našega papeža.) Knez Ruspoli, kateri je bil nazoč pri ti svečanosti, nagovoril je papeža, in papež mu je odgovoril. Potem dal je papež vsakemu učencu bronasto in vsakemu učitelju srebrno medaljo. Dal je podeliti učiteljstvu tudi 2000 lir, da bi napravili zimske obleke za potrebno mladež. Potem padla je mladež na kolena, in dobila papeževi blagoslov (žegen.)

(Rezervisti) kateri pridejo iz Bozne in Hercegovine bodo dobili vsi vojno medaljo (Kriegs-medaille). Vsim tem vojakom bodo si še pri stalni vojni, ali imajo začasni odpust (urlavb), ali so že za čisto odpušeni od vojakov je pravica nositi ta častljiv znamenje. Naj ga častijo po vrednosti, pripnejo ga naj vsaj kolikokrat v letu na svoje persi, ker ponosni smejo biti, da so imeli priložnost, vstaviti svoje življenje za cesarja in domovino.

(Občinske volitve) začnejo se v mnogih krajih na spodnjem Stajerskem meseca januarja. Veliko občin na spodnjem Stajerskem imajo že hvalevreden red in varčnost z občinkem denarjem, pri mnogih pa sedaj o tem ni ne duha ne sluha. Volitve v občinske zastope so toraj zelo važne, in svetujemo vam naj se vdeležite vsak volitve. Volite može o katerih veste, da ravnanje sami dobro s svojim premoženjem, da živijo lepo s svojo družino, in da niso šuntarji. Če nas v bogate o tem, bote volili gotovo prave može, kateri vam bodo lepo in koistno oskerbovali občinsko premoženje, in vidili bote, da vam se bodo zmanjšali občinski davki. —

(Oče je obropal svojega sina.) Osemnajstega dne tega meseca poslala je mati svojega ednajst let starega sinka A. Brabec-a v Ljitomerzi na Českom s petakom k mesarju, da bi ji bil kupil za par krajcerjev masti. Ko je dečko šel domu, napade ga nek mož, verže ga na tla, ter vzame mu mast in denar, kterega je dobil pri mesarja iz petaka. Deček je mahoma spoznal, da ropar ni drug, kakor njegov oče Janex Brabec, kateri je 49 let star in zna mizarsko rokodelstvo. Zapustil pa je že pred letimi svojo ženo in otroke, zmenil se ni več zanje, ter je živel strastno in razujzdano od danes do jutri. Kresijska sodnija v Ljitomerzi popisala je natanko hudodelnika vsem oblastimi, da bi ga zasačili. Ker tam jim je vtekel.

(Teržaške bombe.) Povedali smo vam, da so v Terstu pri razstavi, katero je obiskal namestu presvitlega cesarja nadvojvoda Ljudevit, vergli lahoni bombe med ljudi, in nekatere usmertili. Da so pozneje lahoni poskušali še več takih bomb v Terst pripraviti, in da so nekega Oberdanka pri tem zasačili, smo tudi vam naznanili. Ta je bil po vojni sodniji obsojen k smrti, in so ga obesili pred pretečeno sredo v Terstu. Ta zaverženec še zadnjo uro ni obžaljeval svojih pregeh, ter umeril je kot terdovratni grešnik, bil je prav lahon, ker iz Tersta na Avstrijsanskem doma, je dezertiral kot avstrijski vojak na Laško, in tam zoper Avstrijance bombe koval.

(Serbski kralj Milan bo morda zapustil svoj kraljevi prestol.) Za Českega kralja Milana se množijo nezgode, in njegovo stanje je vedno nevarnejše. Kölnski časopis (Kölnische Zeitung) pravi, da je po celi Srbiji razširjeno gibanje odpraviti kraja Milana, če se ne pogodi z Rističem, kateri je kakor znano panslavist.

(Puntarji v Boke di Kattaro.) Vam iz poprejšnih let znani puntarski Bokezi, kateri so našim vojakom nose in všesa odrezevali, so se sedaj po zimi zopet nekoliko pogumili misleči, da jim vojaci ne bodo mogli kaj storiti. Pretečeno saboto so napadli po dnevu žendarso kosarno. V kosarni bilo je 14 žendarjeva in ti so se verlo branili več ur, še le v mraku so se Bokezi odtegnili proti „monte Kolozna“ na črnogorsko mejo. Žendarji pa so poslali zanesljivega moža v Kataro, da je povelnikom naznanil napad. V nedeljo ob dveh jutraj je odšla kompanija pešcev proti Paboriji, in v istem času je bila poslana kompanija lovcov iz Budue na kraj, kjer so roparji žendarje napadli.

(Poglavar ruskih nihilistov) knez Krapotkin, kateri je živel več let v Švici, in tam delal za revolucijo, je bil na Francoskem vjet in zapert. Da so ga zaperli, temu je bilo vzrok, da so našli pri njem važna pisanja, ktera očividno dokazujejo, da je knez podpiral vse anarhične namene in revolucijo.

Vabilo naročiti kmetskega prijatelja.

Spodnjo štajerski, kranjski ni koroški kmetje so potrebovali že dalno časnika, kateri bi se opiral odkristoserčno, brez straha, brez sebičnosti, ter pošteno za njihov blagor. „Kmetiski prijatelj“ si je namenil to častivredno nalogo, in sprejeli so ga kmetje z veseljem. Prosimo tedaj vse kmete mestnjane, zlahtnike in duhovščino, kateri ste nam zaupali do sedaj, da nam ne odtegnete zaupanja prihodnje leto. Nikoli se ne bomo spremenili, horili se bomo s poštemim orožjem za blagor kmetovsk, za njegove pravice, za resnico, in za napredek pri naših kmetih.

Kakor smo pisali do sedaj, tako čemo pisati tudi prihodnje leto. Tistim ki si želijo brati občevanja obrekovanja in šuntanja proti našim sosedom, ne priporočamo našega lista, kdor pa hoče v resnici podučevati se, skrbeti za svoje blagostanje, in skerbi za svoje otroke, temu priporočamo naš list. Naši nameni ostanejo vedno ednaki, naj se politika nagne na to ali uno stran. Povedali smo vam v prvem listu, da čestitamo našo katoliško vero, in služabnike naše prave vere duhovne, višje kakor vsak drug stan, pa državne postave morajo se spolnovati, bodi si ta ali un. Naše geslo je bilo: „Avstrija čez vse“ in to geslo nam boče tudi ostalo, naj se pripravajo posamezni narodi, kolikor hočejo za medvedovo kožo.

Naš namen je bil in bo, da se mora vклонiti, naši vesoljni deržavi vsak posamezen človek, in vsi narodi, iz katerih deržava obstoji. Z veliko politiko se prav redko pečamo, ker nočemo pisati kmetu na dolgo in široko, kar mu ni mar, za kar se mu ni treba pečati, če pa zadene kmeta kaj o politiki, povemo mu in povedali mu bomo. Bog daj naši lepi domovini dolgo let miru, da si zaočujemo rane, ktere nam so vsakale nesrečne vojske. — Če pa nas naš presviti cesar kliče v vojsko, nobeden ni hitreji, vbogati temu kliču, kakor sinovi naših kmetov, niso bojazljivi, temuč hrabri vojaki, tega ne ve samo naš cesar, to je znano nar bolj sovražniku, proti kterimu so stali. Štajerskih in kranjskih fantov se je bal vsak sovražnik, s kterim smo imeli vojsko.

Mi smo si stavili nalogo, koristiti v resnici kmetom, toraj se pečamo večidel s kmetijstvom. Pogodili smo se s a. k. štajerskim kmetijskim društvom, da bo dalo nam dvakrat na mesec gospodarstveno prilogo, ktero bomo vam prinesli, in sicer v prav razumljivem jeziku, kakor mi pisemo ne bomo čakali več, da bi se prestavila ta priloga od uredništva „Gospodarja“, prinesli je bomo v dobrem slovenskem jeziku, kterega razumite vsi, ne bomo mešali med lep slovensk jezik horvatskega. V rubriki gospodarstvene stvari dobite brati, kar nam pišejo posebno izverstni kmetovalci. Prihodnje leto gledali bomo tudi na gozdarstvo (borštinarstvo) in mislimo vstreci mnogim kmetom, kateri stanujejo po brilih, in jim je pametno obdelovanje svojih

gozdov živeti sebi, in bo ostal njihovim otrokom. Nar višja naloga nam je, pokazati kmetom, kako koristna je sedajna šolska postava pošiljati otroke od 6. — 14. leta do šole, če nam je tudi znano, kako teško je marsikteremu kmetu, dati svoje otroke od doma, da morejo hoditi v šolo, pa v času, kjer želi priti vsak naprej ne sme zaostati naš kmet. Če bi začela iti naša šola rakovo pot, to bi bilo kmetu prava nesreča. Da se v nekterih krajih šolanje otrok polajša, če pri tem občina omika otrok ne zastane, proti temu mi ne rečemo ne besedice.

Kar se zgodi na kmetih, to bomo vam vsaki čas povedali, ker hvala Bogu dobili smo že letos z vsakim listom več sodelavcev, med njimi mnogo verlih kmetov, kateri razumijo in čisla je naš namen, toraj bi tudi radi pomagali po svoji moči, iz brhiti svojih sosedov. Slava jim! Donašali vam bomo vse, kar se tiče kmeta, donašali bomo dopise iz spodnjega Štajerskega, Kranjskega, in pod imenom razne stvari prinašali bomo vse reči, ktere so kmetom zanimive. „Kmetiski prijatelj“ noče si pridobiti dobicka s svojim časopisom, če nam ostane kaj denarja, ne bomo ga vtknili v svoj žep, dali ga bomo za koristne namene, za kmetiski stan, kteremu bočemo našo duhovno moč darovati, protivši vsim našim sovražnikom. Kolikor dolgo naši protivniki nam ne morejo storiti drugega, kakor v njihovih časnikih nevredno in nesramljivo zavlati in sumičiti nas, nam se ni zdelo in ne bo zdelo vredno truda, odgovarjati jim. Naša vest nam prepoveduje; pečati se s tako nevrednimi rečmi. Častimo prevedč stan, kateri je nar številnejši v naši deržavi, kateri derži k Avstriji in cesarju z dušo in telesom, kteri se trudi v potu svojega obraza, da si pridobi toliko, da mu je mogoče vbrno živeti, stan kterega tlačijo ljudje vsake baže, vodijo ga za nos, in radi bi ga zapeljivali; častimo kmetiski stan prevedč, da bi hoteli s tako zaničljivim ravnanjem ogreniti nedolni počitek. Na kratko rečeno: „Kmetiski prijatelj“ ostane pravi prijatelj kmetskega stanu, potegoval se bo za kmete brez strahu in obupa, ne bo nikdar premišljeval, ali bal se odkritim in zakritim sovražnikom naših kmetov pravico povedati, ter postopal brez ozira na kaj drugega pogumno in energično, proti hinavskim in bahajočim zapeljivcom našega kmetskega ljudstva.

„Kmetiski prijatelj“ bo ishal od novega leta nadalje vsako drugo in četero nedeljo v mesecu, in velja z gospodarstveno prilogo vred za pol leta 80 kr., za celo leto 1 gold. 46 krajcarjev.

Tiste naročnike, kterih naročilo odteče z novim letom, prosimo ponoviti naročilo, in naj porabijo temu poštno nakazalnico, ktera je pri sedajnem listu. Vsacega pa prosimo razširjati naš časopis, in podpirati nas v hvalavrednem podvzetju.

K novemu letu pa vošimo našim kmetom nebeški blagoslov!

Uredništvo kmetskega prijatelja.

V Celji, 27. decembra 1882.

Pränumerations-Einladung.

Die Bauern von Untersteiermark, Krain und Kärnten bedürften schon lange einer Zeitung, die ihre Interessen offen energisch und ehrlich vertritt. Der „Bauernfreund“ hat sich diese Aufgabe gestellt, und ist von den Bauern freundlich aufgenommen worden. Wir bitten hiermit alle Bauern und Bürger, adelige und geistliche Herren, die uns Ihr ehrendes Vertrauen bisher geschenkt haben, uns dasselbe auch in Zukunft zu bewahren. Wir werden Niemandes Vertrauen missbrauchen, wir kämpfen mit anständigen Waffen für das Wohl des Volkes, für die Anerkennung seiner Rechte, für Wahrheit und Fortschritt. Wie wir bisher geschrieben haben wird es auch künftig bleiben; wir suchen unseren Leserkreis nicht bei Leuten, welche an Geschimpfe, Verleumdungen und Verheßungen Gefallen finden. Unsere Bemühungen bleiben unter allen Umständen dieselben. Daß uns Hochachtung vor der Religion den Gesehen und den Dienern der Kirche und des Staates innewohnt, haben wir gezeigt, und werden wir stets an den Tag legen. Oesterreich über alles! ist unser Lösungswort in nationalen Fragen, und unsere Ansicht in dieser ist immer die, daß sich dem Wohle des großen Staates alle Länder und Nationen die ihn bilden unterordnen müssen. Mit großer Politik befaßt wir uns nur in seltenen Fällen — es würde dadurch nichts erreicht werden, wenn wir derüber Langes und Breites schreiben würden. Gott gebe unserem schönen Vaterlande lange Jahre des Friedens, damit die Schäden, welche ihm unglückliche Kriege gebracht haben, ausgeheilt werden können — ruft aber der Kaiser zu den Waffen, dann werden unsere Bauernsöhne dem Rufe schnell und ordentlich Folge leisten wie es braven Staatsbürgern geziemt; und daß unsere Bauernburshen keine Feiglinge sind, das weiß nicht nur unser Herr und Kaiser, sondern auch alle Freunde unseres Staates, mit welchen wir jemals im Kriege verwickelt waren. Unsere Hauptaufgabe ist es dem Bauernstande wirklich Nutzen zu bringen, und deshalb befaßt wir uns vor Allem mit landwirthschaftlichen Dingen. Wir haben mit der L. f. steiermärkischen Landwirthschafts-Gesellschaft einen Vertrag abgeschlossen, demzufolge wir zweimal im Monate die „Gospodarstva priloga“ bringen werden, außerdem aber finden unsere Leser unter der Rubrik „Gospodarske stvari“ die schriftlichsten Arbeiten hervorragender Landwirthe. Wir werden im nächsten Jahre auch der Forstwirthschaft eine besondere Beachtung widmen, und kommen damit sicher den Wünschen vieler unserer Leser im Gebirge entgegen. Als eine unserer ersten Pflichten betrachten wir es, dem Bauernstande den hohen Werth der Schulen vor Augen zu halten. Wenn wir auch recht gut einsehen, daß es manchen Bauern sehr schwer fällt seine Kinder vom Hause zu geben und zur Schule gehen zu lassen, so ist es doch von größter Wichtigkeit, daß in einer Zeit wo alles vorwärts strebt, wir nicht zurückbleiben, es würde sich bitter rächen, wenn es mit der Schule den Krebsgang ginge! Segen Erleichterungen im

Schulbesuch, so ferne derselbe der Schulerziehung nicht nachtheilig ist, haben wir nichts einzumenden. Ueber die Ereignisse im Gebiete unseres Leserkreises werden wir immer Berichte bringen, wir haben Gottlob immer mehr Mitarbeiter die unsere Ziele verstehen und achten, und werden daher auch künftighin aus dem Unterlande sowohl als auch aus Krain und Kärnten Briefe bringen und außerdem unter dem Schlagworte „razno stvari!“ über alle Geschehnisse berichten die die Bauern interessiren. Der „Bauernfreund“ will kein „Geschäft“ mit seiner Zeitung machen — etwaige Ueberschüsse werden wir nicht in den Sack stecken, sondern dem Stande in nützlicher Weise zu Gute kommen lassen, welchen wir nun einmal unsere Kräfte widmen wollen trotz aller Feinde, die wir haben. So lange uns unsere Segner nicht gar nichts anderen in ihren Zeitungen antworten, als mit sie selbst entwürdigenden Schimpfereien und Verdächtigungen werden wir es wie bisher unter unserer Würde finden zu antworten. Wir haben eine zu hohe Achtung vor den Leuten, welche die größte Anzahl im Staate ausmachen, die mit Leib und Seele österreichisch gesinnt, und kaisertreu sind, die im Schwitze ihres Angesichtes arbeiten um ein oft trauriges Dasein zu fristen, die endlich von allen möglichen Leuten bedrückt verführt und an der Nase herumgezogen werden, als daß wir ihnen mit ähnlichem verächtlichen Gethue ihre Sonntagstruhe stören wollten. Kurz es bleibt dabei, der „Bauernfreund“ bleibt der Freund der Bauern er wird für die Bauern ohne jede Furcht ohne Zagen, Schwanken und Bangen eintreten und gegen deren offene und versteckte, heuchelnde und prahlende Verfäuder und Unterdrücker rücksichtslos und nachsichtslos kämpfen.

Der Bauernfreund erscheint von Neujahr ab jeden 2ten und 4ten Sonntag im Monate und kostet sammt der „Gospodarstva priloga“ für ein halbes Jahr 80 kr., für 1 Jahr 1 fl. 50 kr.

Wir bitten jene Abonnenten, deren Pränumerations ablauft um gefällige Erneuerung mit Benutzung beiliegender Postanweisung — alle aber um Verbreitung unseres Blattes und freundliche Unterstützung.

Zum Jahreswechsel wünschen wir unseren Bauern den Segen Gottes!

Cilli am 27. December 1882.

Die Redaction des
„Bauernfreund.“

Vsaj mojim kupovalcem vošim veselo in srečno novo leto. Zahvalujem se za zaupanje, katero so mi podeljili do sedaj in prosim zaupati mi tudi prihodnje. Potrudi se bom vstroci vsaj mojim kupovalcem

čestitaje

Jozefine Prucha,
uraria.

Gospodarstvena priloga.

Priložena od štaj. kmetijske družbe „Kmetškemu prijatelju“.

L. 1883.

1. januarja.

Štev. 5.

Občni zbor kmetijske družbe štajerske dné 27. in 28. februarja 1883.

Prihodnje leto obhaja kmetijska družba štajerska svoj 59. občni zbor v Gradci dné 27. in 28. februarja. Zastopniki podružnic se naj naglašajo s svojimi povernimi listi od 8—12 ure, in od 3—6 ure dné 27. februarja ali do 9 ure dné 28. februarja v uradnici kmetijske družbe, Hofgasse 8, pri g. tajniku.

Zvečer ob 7 uri 27. februarja bo nejavna seja v restavraciji Daniel pred južnim kolodvorom (Tramway-Štacija). Govorilo se bode a) o uplivanji paže na vzrejevanje gozdov (g. Schmirger), b) o najvažnejših nasvetih posameznih podružnic, c) o volitvah v centralni odbor.

Dné 28. februarja ob 9 uri dopoldne bode občni, javni zbor. Vspored: 1. nagovor predsednikov. 2. nasveti centralnega odbora a) proračun za l. 1883, b) račun od l. 1882, c) poročilo tajnikovo. 3. volitev računskih pregledovalcev. 4. nasveti in želje podružnic.

Določni nasveti podružnic, namenjeni obnemu zboru, dajo se natisniti in med zastopnike podružnic razdeliti še pred občnim zborom. Zato so podružnice prošene, naj svoje nasvete centralnemu odboru dopošljejo konči do 20. februarja 1883.

5. poročilo centralnega odbora: a) ustanova nadvojvada Jovanova, b) prošnja za novo kazensko postavo (nasvet podružnice Ostgraz od l. 1881), c) poprava poselskega in viničarskega reda, d) pobiranje družnine.

6. Volitev predsednika (sedaj je baron Maks plem. Washington), I. podpredsednika (g. Pairhuber) in 4 odbornikov v centralni odbor (P. Prah, K. Schnetz, Alojz Werk, baron Ecker-Eckhofen in 2 namestnikov (Dr. Fürst in baron Moškon).

Po § 45 pravil mora se pri izvolitvi odbora ozir jemati na razne kraje v deželi.

7. Nagrade in odlike družbenikom izredno zaslužnim za kmetijstvo. Takšne nasvete morajo podružnice dobro utemeljiti in konči do 14 dni pred občnim zborom doposlati.

Centralni odbor c. k. kmetijske družbe štajerske.

Maks baron pl. Washington, Fr. Müller,
predsednik, tajnik.

Rusko laneno seme.

Tisti gospodarji, ki želijo dobiti seme pravega ruskega lanú, 25 kr. kilo (14 kr. stari funt), ti se naj kmalu naročijo v uradnici kmetijske družbe štajerske Hofgasse 8). Seme se jim dopodlje, dokler ga kaj bo, in hitro potem ko so nam poslali denar.

V Gradci dné 13. oktobra 1882.

Centralni odbor c. k. kmetijske družbe štajerske.

Kaj ima kmetovalec storiti v drugej polovici decembra.

Na tem mestu je uže zadnjič bil govor o marsičem, kar se da sedanjí čas opravljati na kmetih; naj se nadaljuje vsako opravilo, ki je sedaj mogoče. Več ko se naprej opravi, bolje je in leži stane gospodarja spomladi, ko so mu vse roke polne dela.

Leto se koncu bliža pa moremo zopet reči, da nam je več obetalo, nego dalo. Polštine so lopo kazale pa slabo vreme je spravljanje motilo in več menje škodovalo. Največ so ljudje s krmo trpeli. Živini v planinske pašnike vgnani se je časih prav slaba godila. Cena poljekim pridelkom je zopet pala na občutljivo škodo našim kmetovalcem.

Navedene reči delajo slabo stran starega leta pa moramo biti pravični in priznati, da nam je tudi marsikaj dobrega doneslo. Pred vsem bodi omenjena nova deželska postava za povzdigo govedorejstva. Če se vrio izvršuje, utegne mnogo koristiti. To bode tembolje mogoče, cem več dežela in država pripomaga.

Mlekarstvo napreduje. Graško društvo mlekarsko deluje prav dobro uže tri leta in je sedaj osnovalo podružnico na Dunaji. V Rabski dolini ustanovili so uže drugo štajersko mlekarko društvo s sedežem v Stadelnu blizo sv. Roprt. Obojno društvo je se prikazalo na razstavo v Trstu s hvale vrednim uspehom. Treba je tedaj ože pridne mlekarje posnemati, kder to posebno kaže.

Novi red za govejo tržišce na Dunaji bi veliko pomagal k napredovanju našega govedorejstva. Zeleti le je, da res obvelja.

Sadja smo letos imeli na Štajerskem skoraj povsod veliko pa tudi dobrih kupcev, kakor še malokedaj. To bode marsikteremu v spodbudo, da začne sadje saditi in žlahtniti. Glavni uzrok

dobrej sadnej letini bil je ta, da je spomladna slana izostala pri nas, a hudo oškodovala dežele, ki pridelajo veliko več sadja, kakor mi n. p. Wirtenberg in Švica.

Zato smo letos tako lahko in dobro prodavali svoje sadje. Ali bode drugo leto, sploh večkrat tako, to ni pričakovati, pa splašiti se ne smemo nikoli dati. Finiše sadne sorte našle bodo vselej dobrih kupcev. Na toklo ali jabelčnico, gruškovec bi pa bilo bolje vleči. Pijača je zdrava, krepilna.

Svetovati je celo meščanom, saj bolja je takšna pijača od vsakega umetno narejenega vina, ali pa slabega vina ogerskega, ktereга zmiraj več dovažajo k nam.

Zadnja leta postali so ljudje pozorni na štajerski hmelj. Začeli so povpraševati po njem in ga drago plačevati. Hmelj potrebuje veliko dela in skrbi, pa tudi vrača trud z dobrimi dohodki. Vendar vsako leto ne donaja gotovega dobička. Pogosto tudi z njim popolnem spodleti. Treba je dobreга zemljišča, debelo gnoja, mnogo dela.

Zato se naj pečajo z njim le takšni kmetovalci, ki še ne onemorejo, če jim s hmeljem spodleti.

Kakšno bo novo leto, to Bog zna. Vendar to je gotovo, če nam Bog da svoj blagoslov pa še mi svoje storimo, potem ni dvomiti. da bode dobro. Tisto pridelovanje dosedajno, katero ne plačuje stroškov, bode treba skriti ali izpustiti. Gledati je tudi, da pri svojem gospodarstvu marsikaj preredučamo in popravimo, kakor novejše skušnje učijo. Zlasti pa kaže zapisovati in računati.

Tako kmetovalec najhitreje spozna, kde so mu dobiček ponuja. — Vselj ga bomo prepričani, da nam je treba nebeškega blagoslova za delo naših rok. Bog nam ga daj vsega v bodočem letu!

Wilhelm,

Vinsko leto 1882.

Dobro je res začelo vinsko leto 1882 pa slabo končalo. Trs nam je jeseni 1881 vrlo dozorel. Največi mrab bil je dné 26. decembra, ter je temperatura kazala — 8°R. Snega ni palo, deža pa nekaj. Januarja 1882 je le eden dan trdno deževalo. Planine je pokrila tenka odeja snega, v nižavah pa ga sploh ni bilo. Najnižja temperatura je kazala — 6°R. Prhka zomlja je zmrznila do 10 centimetrov globoko. Po vinogradih so toraj veliko dela opravili.

Jednako milo vreme bilo je februarja. Tri dni je dežilo. Mraza je bilo samo do — 8°R. Snežilo ni. Krokarij in vrane delale so po njihav mnogo akode. Obrezalo se je vse ob pravem času; le v nižavah je trsojve ozeblo.

Mesec marcij bil je izredno lep; 22 dnij bilo je jasnih, dežovnih samo pet. Marelice in bres-

kve so cvetele 20., črešnje 26. marca in okice trsom so se močno napele. V zavetnih legah pognalo je trsojve uže preje. Termometer je kazal zjutraj 6—8°R., popoldne pa 8°R. Prvo kop so opravili ob najlepšem vremenu. Ljudjo se so nadejali zopet enkrat dobre vinske letine. Še mraza ali slane se niso bali zasliskavi, da je po planinah le malo snega.

Meseca aprila je sadovno drevje prokrasno cvetelo. Slana je pritisnila dné 6. 7. in 8. apr. pa samo orehom, marelicam in breskvam škodovala. Prvi kabrnki bili so 20. aprila videti. Bili smo sploh za tri tedne drugim letom naprej.

Tudi meseca maja dežilo je samo 5 dnij. Vendar dné 31. maja prihrala je ta strahovita toča, ki je štajersko po dve uri na široko zadela od severo-zapada do izhoda, zlasti slovenske in ljutemerske gorice je oškodovala za več let. Slana je izostala. Trs je začel cveteti 26. maja pa slabo vreme meseca junija, julija, avgusta, septembra in oktobra nam je pouzročilo slabo vinsko letino.

Junija smo imeli 14 dežnih dnij, na planinah snega in sploh hladno, kar je rast zamotilo in zastavilo. Trs je nepravilno cvel do 20. junija.

Meseca julija bilo je prav vroče tje do polovice, pa noči so bile občutljivo hladne. V drugaj polovici pa je bilo mnogo dežja in neviht. Grozdje začelo se je osipavati. Sadno drevje pa je krasno kazalo.

Tudi avgust je spravil do 15 dežnih dnij. Bilo je nekaj neviht, lepih dni pa skoro nič, zlasti v drugaj polovici ne. Meseca septembra je dežilo 10 dnij in v drugaj polovici bilo je mnogo povenjenj. Noči so bile hladne, grozdje pa je začelo gnjiti. Tu pa tam so uže morali pobirati. Oktober tudi ni bil bolji. Dežilo je 11 dnij. Trgatev ali branje bilo je do 20. oktobra skoraj povsod dokončano. Mošt je brez dovoljno cukra in pravega okusa. Pravijo, da ne bo kaj prida vino iz njega. Najbolje obnebel se je še trs nemški in laški rizling, slankamenka, klevanjka, traminec, portugizec in hlapčovina. Najhuje gnjil pa je moslovec, belina, sreberrina, klešec in domače črnine.

Velika sreča za kmetovalce štajerske pa je obilni pridelek od sadonosnega drevja, zlasti v Slovenskih goricah, radgonskem, ptujskem, mariborskem in drugih okrajih. Samo okolo Strassa, Cmurka, Spielfelda so kupci nakupili 6000 štrtinjakov jabelk. Računimo štrtinjak 18 fl., tako dobimo 108.000 fl. To so lepi denarji. Letos je celo iz tujih krajev, iz Pruskega došlo mnogo kupcev. Porabimo to in delajmo za povzdigo sadjerejstva, kolikor se da. Ker vinogradi lezejo nazaj, poprimimo se tem marljiveje sadjerejstva.

Trtna uš širi se zmiraj dalje. L. 1880 je v brežičkem okraji bila v 6 občinah ter ugo-

nobila 11 oralov in 253 □°. Lani so jo našli v 15 občinah na 180 oralih in 78 □° in letos jo imajo uže v 22 občinah. Tote vsakako pomislila vredno, zlasti ker vem da so veliko denarjev potrošili za uničenje tne ušil pa jenega razširjevanja vendar niso usttiti mogli.

Vrhu tega začel se jebeli plesenj prikazovati na korenih trsovih; o pa najdoše tam kder z vejnikom gnojijo. Vnik sploh več stane kakor koristi in zato so vogradarji začeli biti zoper vejnik.

Grajsčina Brunsee prielala je letos v raznih vinogradih v Slovenskih, Ljutomerskih, Radgonskih in Slov. bistiškihgoricah na 95 oralih samo 81 štrtinjakov. Proala ga je brez posode štrtinjak od 60—122 fl. Njdražji bil je ljutomerščan, 110 fl. in ritoznočan, 122 fl. Čukra je prvi pokazal na vagi 17° drugi 16°.

Alojz Werk.

Letina 1882 a Štajerskem.

Vreme se je letos adovito izredno spreminjavalo. Sprva je bilo sumo, pozneje pa mokrotno, sleherno preveč, in to e zakrivilo, da letina ni bila vsakozl tako dobr, kakor smo se sprva nadejali. Dež je lil in tea sekala neusmiljeno, da so potoki in reke čez brežje stopale in njive in travnike poplavljale.

Nekaterih pridelov je pa bilo vsakako še precej, zlasti zelja, ač (tikev) tu pa tam tudi zrnja. Zato pa je drgih pridelkov bilo menje in še tako smemo poprek reči, da smo na Štajerskem le deloma imeli dobr, večidel pa slabo in po nekod in v nekotjih pidelkih prav slabo letino n. pr. pri detelji, krmi hmelji in vinu. V gornjem Štajerskem sta mrazin mokrota oškodile vse žito, krompir in seno! V srednjem in spodnjem Štajerskem pa so največ rpeli po moči, povodnjih in točah. Oškodovano je bilo žito, kuruza, krompir, seno, otava in pa vognadi.

Spravljanje prdelkov bilo je povsod mudno in težavno. Zavolj večnega deževja še lepe otave ni bilo mogoče dolro pospraviti, sena je pa itak zavolj spomlade suše malo ali vsaj menje bilo, kakor druga leta.

Krompirja pa je mnogo segnalo, največ v težkej zemlji. Kuruza marsikde ni dozorela in se bode še le sedaj kazala cela škoda, ko jo začnejo luščiti. Tudi s fitoim je spodletelo na mnogih krajih, kjer je sadež v prevelikej moči začel razpenjati se.

To je velika škoda za deželo; kajti mnogo tujih kupcev se je uže bilo navadilo kupovati štajerski fitol in ga nam izvažati. Letos so zastoj prišli. Jednako je zastran deteljinega semena. Ker ga letos ni, začeli so ga iz Amerike dovažati.

Hmelj je sicer drag in vrgel lepoh denar-

jev, kder so ga kaj pridelali. Toda malo ga je bilo.

Na spodnjem Štajerskem začnejo vedno več hmelja saditi. V celjskem okraji ga je bilo 125.000 sadik, vranskem 33.000, konjiškem 8000 in soštanjskem 25.000.

Vina so sploh malo pridelali in to je še slabo.

Tem več sro'e so imeli pri sadjerejstvu, in ker je prišlo veliko kupcev, prodali so sadež lehko in za lepe denarje.

Bučelarji pa niso bili nič zadovoljni. Dobili so strdi in voska za dobro tretjino menje, kakor lani.

Zrnje na vago djano pokazalo je letos sledečo težo. Hektoliter tehta kilogramov:

	zgornji	srednji	spodnji	celi Štajer.
pšenica	77	76	77	76
rž	72	70	71	70
ječmen	64	57	63	61
oves	45	46	44	45
koruza	71	71	71	71
proso	—	66	71	68

Najnižja in najvišja teža v kilogramih pri hektoliterih kaže:

	zgornji	srednji	spodnji	Štajer
pšenica	68—90	70—81	75—80	
rž	59—79	62—79	66—77	
ječmen	45—69	40—68	60—67	
oves	36—57	40—54	39—48	
koruza	70—73	65—80	67—84	
proso	—	60—80	57—75	

V Gradci, dné 1. decembra 1882.

Friedrich Müller.

Uravnava gruntnege davka dokončana.

Centralna komisija dunajska je dné 24. nov. t. l. zborovala zadnjokrat, in obravnavanje o reklamacijah završila in s tem celo dokončala, ki se je bilo sklenilo l. 1869. Ljudje so veliko do brega pričakovali, pa malo takinega učakali. Čisti dohodek gruntnege davka po vseh kronovinah venili so na 164,955.504 fl. Od teh se računl davka po 22-73 procentov, kar daje na leto gruntnge dače 37,444.499 fl.

Toliko davka pobirajo od 1. januarja 1881 naprej celih 15 let. Še le potem bode mogoče tu kaj prenarediti.

Na posamezne dežele je vse tako razdeljeno.

	Čisti dohodek.	Dača	9/10.
Česka	50,831.770 fl.	11,538.812 fl.	30-81
Gališka	24,487.147	5,558.605	14-84
Moravska	24,456.205	5,551.558	14-83
Spod. Avstrija	19,745.927	4,482.325	11-97
Gornj. Avstrija	11,876.578	2,695.883	7-20
Štajerska	10,708.221	2,430.766	6-49
Tirolska	4,784.733	1,086.134	2-92
Šlezija	3,608.543	819.139	2-19

Koroška	2,990.947 fl.	678.945 fl.	1-81
Kranjska	2,815.613 "	639.144 "	1-71
Bukovina	2,110.705 "	479.130 "	1-28
Goriška	1,570.624 "	356.332 "	0-95
Salzburg	1,478.344 "	335.584 "	0-90
Dalmacija	1,421.112 "	322.592 "	0-86
Istrija	1,317.711 "	299.122 "	0-80
Predarlaska	654.743 "	148.300 "	0-40
Trst	97.481 "	22.128 "	0-06

164,955.504 fl. 37,444.499 fl.

Kako plohe merimo.

Les, plohe treba zmeriti gledé na njihovo kubično vsebino tudi takrat, kadar jih doma porabimo. Kdor tega ne stori, ta se nikoli prav ne nauči presoditi, koliko bi mu njegov gozd naj dohodkov dajal in koliko je kateri kos lesa vreden.

Da kubično vsebino kojemu pluhu poizvemo, treba zmeriti njegovo dolgot in obsežnost. Poslužujejo se v to svrbo meterske mere, katero na ploh polagajo in potem računijo. Nekaterim služi pri računanju posebne kubične tablice. Toda malokdo jih še pozna. Zato svetujemo sledeči način: zmeri najprvije plohov prerez na sredi v centimetrib pa jih napiši v decimalnih številkah celega metra, pomnoži številko samo seboj potem z dolžino in naposled vse skupaj še s številko 0-785.

Na primer: 12 metrov dolgi ploh meri na sredi v prerezi 35 centimetrov, napiši 0-35 (metra) namesto 35 (centimetrov), pomnoži številko 0-35 samo seboj, $0-35 \times 0-35 = 0-1225$. Toto pomnoži z dolžino 12 metrov. $0-1225 \times 12 = 1-47$. To pa še pomnoži s številko 0-785, tako dobiš $1-47 \times 0-785 = 1-15395$ kubičnega metra. Tukaj pa lahko zadnje tri številke izpuščiš in rečeš, da ovi ploh meri 1-15 kubičnega metra.

Navadno se pustite samo prvi dve decimalni številki. Če je pa tretja večja, kakor 4, pa se druga za 1 poveča. Na primer ima 15 metrov dolgi ploh s 42 centimetrov velikim prerezom 2-67711 kubičnega metra pa toliko številki ni treba in se toraj krajše zapiše 2-08 kubič. metrov.

Pomniti pa tukaj je, da računni ni dovoljno zvest pri takšnih računih, če je ploh dolg in proti vršiču naenkrat šibek. Zatoraj je treba plohe, ki so po 18 metrov dolgi, si misliti na sredi prerezane in potem so oba kosa na gori razloženi način premerita in njuni kubični obseg izračuni. Če se potem oboje sekteje, se izve, koliko meri celi ploh kubične vsebine.

Iz povedanega je pa jasno, da je račun tem zvestej, v čem več kosov si ploh mislimo

razdeljen. Krivo padejajo tisti, ki samo spodnji in zgornji prerez plohv zmirajo, iz teh številki polovico vzamejo in po navadnem načinu dalje računajo. Njihov račun je kriv in kaže premajhne kubične številke.

Schmirger.

bpisi.

iz Laškega, dné decembra 1882. Meseca novembra bilo je v prvj tretjini večidel jasno in toplo vreme. Pogosto pihal jug in večkrat se je po jutrib kadila megá. Okolo 10. novembra pa je začelo dežiti, tud snega je zapalo. Prvi mráz je pritisnil 13. in rvi sneg pal 20. novembra, tedaj precej pozneje, kakor v poprejšnih letih. Dné 27. in 28. nov. smočmeli povodenj; v planinah leži mnogo snega, v višavah ga ni. Ozimine so prve dni novembra prsod posejali; zaostale pridelke pa marljivo pospvljali do konca meseca. Listje grabljali so le v pasojnih legah. Ozimine lepo kažejo.

J. Kastelic.

Raznootesti.

(Proračun kmet. družbe) za leto 1883 kaže dohodok 15.185 fl. in ravno toliko potroškov. Udje uplačajo 2900 fl za diplome se dobi 155 fl, obrestij 500 fl, od dčelnega zbora 7000 fl., za premije govedorejcem 640 fl., konjerejem 360 fl., naročnina za „Landbote“ 200 fl. itd. Potroški so tudi raznovrstni. Za strgo družbine zadeve treba 7640 fl., za podpore dčelnej kulturi 1350 fl. List „Landbote“ stane 3950 fl. Inženirju za travnike se izplača 1027 fl. Za našine in orodje se potroši 550 fl., za nakup semen 68 fl.

(Pive ali pira v Gradci) so pridelali od 1. novembra 1881 do 31. oktobra 1882 g. Reininghaus 157.500 hektolitrov, g. F. Schreiner 125.400 hkl., Franc Hold v Puntigamu 47.160 hkl., g. Schilcher 11.568 hkl., g. Japl 9.960 hkl., g. Seifert 1.848 hkl.

(Golobi hitro letijo) Dné 29. oktobra t. l. so v Wiener-Neustadtu iz Dunaja prinesene golobe spustili, da bi poizvedeli, kateri bodo najhitreje domov prileteli; 26 gospodarjev je imelo svoje golobe seboj. Golob g. Goetzingerja iz Hitzinga je najprvi domov priletel, namreč v 35 minutah; za isto pot 50 kilometrov dolgo potrebuje brzlavlak južne železnice več, namreč 49 minut.

(Sejem za tirolska goveda) bude 19. januarja 1883 v Kiensu.

(Sejmi). 23. decembra v Brežicah, 27. decembra v Vitanji, 28. decembra v Gradci, Stradnu. 2. januarja 1883 v Bučah, 4. januarja v Gradci, Radgoni.